

ВЗАЄМОДІЯ ВЕРБАЛЬНИХ ТА НЕВЕРБАЛЬНИХ КОМПОНЕНТІВ У КОМУНІКАТИВНИЙ СИТУАЦІЇ ІНТЕНЦІОНАЛЬНОГО РУЙНУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО БАЛАНСУ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКИХ КІНОФІЛЬМІВ)

У статті проаналізовано комунікативну ситуацію навмисного руйнування психологічної рівноваги реципієнта продуцентом з точки зору взаємодії вербальних та невербальних компонентів. Розглянуто онтологічні характеристики комунікативної ситуації психологічного дисбалансу. З'ясовано функціонально-практичну роль вербального та невербального кодів у комунікативній ситуації позначеної порушенням психологічної рівноваги комуніканта. Представлено рівні взаємодії вербального та не невербального компонентів.

Ключові слова: комунікація, комунікативна ситуація, комунікативна поведінка, психологічна рівновага/баланс, вербальний компонент, невербальний компонент.

Постановка проблеми. Наукова мовознавча спільнота ХХІ ст. сконцентрувалась не на вивченні мови як наукової абстракції, а на дослідженні корелятивних відношень мови та інших семіотичних систем, до використання яких удаються мовці у ході комунікативної діяльності. Це обумовлено тим, що реалізація мовцем своїх комунікативних потреб є "розгортання складної сукупності семіотичних засобів, серед яких вербальне є лише верхівкою айсберга і повинно бути доповнено аналізом інших паравербальних форм спілкування, що використовуються"[1: 21]. У свою чергу, це призвело до введення у центр комунікативних досліджень мовної особистості та мовленнєвої діяльності людини. Сьогодні дослідники аналізують не лише вербальні маніфестації особистості, а особистість семіотичну, що, з точки зору Нечипорович О. А. та Сорокіна Ю. А., є більш виправданим та ефективним, бо передбачає аналіз не лише властивостей мовної особистості як певної окремоті, а як аналіз модусів її вербального та невербального існування [2: 8; 3: 282].

Аналіз основних досліджень і публікацій. Комунікація, комунікативна ситуація, вербальний та невербальний компоненти неодноразово були досліджені вітчизняними та зарубіжними вченими. Так, концепцію комунікації досліджували Тьон ван Дейк, Дж. Ліч, Л. Вітгенштейн, М. Бахтін, Е. Ключев, А. Кібрик, В. Красних, А. Загнітко, Ф. Бацевич, Е. Селіванова, Г. Почепцов, І. Яковлев. Структурні одиниці комунікації вивчали Г. Лассвел, К.-Е. Шеннон, В. Шрам, Р. Якобсон. Значна кількість спеціалізованих наукових та практично-орієнтованих видань присвячена проблемам комунікації, зокрема "Communication Research", "Journal on Communication Inquiry", "Communication Abstracts", "Management Communication Quarterly", "Written Communication", "Human Communication Research" та ін. [4: 109]. Взаємодія вербальних та невербальних компонентів у комунікативній ситуації руйнування психологічного балансу ще не була окремим предметом мовознавчої науки, що свідчить про **актуальність** роботи.

Мета – охарактеризувати комунікативну ситуацію психологічного дисбалансу через призму взаємодії вербального та невербального компонентів. Поставлена мета вимагає виконання ряду **завдань**:

- Дослідити комунікативну ситуацію психологічного дисбалансу;
- Проаналізувати принципи взаємодії вербальних та невербальних одиниць;
- Розглянути актуалізацію мовних компонентів у комунікативній ситуації психологічного дисбалансу на практичному матеріалі.

Предметом розвідки є комунікативна ситуації позначена втратою психологічної рівноваги комунікантом / комунікантами.

Об'єктом роботи є власне взаємодія вербального та невербального компонентів у зазначеному типі комунікативної ситуації.

Виклад основного матеріалу. Комунікація – це процесуальне явище-субстанція, що реалізується у комунікативній ситуації, яка розуміється як складна нерівнозначна лінгвосинергетична система. Нерівнозначність цієї системи упорядковується шляхом самоорганізації як протидії зовнішнім та внутрішнім факторам деструктивного характеру. О. Селіванова вважає, що в основі комунікативної ситуації лежить комунікативний акт, але поняття комунікативної ситуації ширше за поняття комунікативного акту, адже містить як вербальні так і невербальні екстралінгвістичні складники [4: 553].

Комунікативна ситуація, яка є середовищем розвитку дискурсивної поведінки комунікантів, представляє собою динамічну систему взаємодії учасників процесу спілкування шляхом використання вербальних та невербальних засобів. Дослідження розгортання комунікативної ситуації позначеної

інтенціональним руйнуванням психологічного балансу реципієнта передбачає врахування комунікативної позиції і продуцента і реципієнта повідомлення. Фокус нашої уваги обмежується сферою впливу продуцента, що закріплює за ним суб'єктний центр досліджуваної ситуації.

Визначальним критерієм для певного типу комунікативної поведінки у оцінному та інформаційному вимірах можна вважати наявність / відсутність відмінних ментальних моделей референтної ситуації в адресата й адресанта. З когнітивної точки зору головною ознакою маніпулятивної поведінки мовця в ситуації навмисної руйнації психологічного балансу реципієнта є її спрямованість на формування в адресата повідомлення відмінних ментальних моделей референтної ситуації [5: 9]. Маніпуляції продуцента спрямовані на порушення цілісності бачення реципієнтом окремих фрагментів об'єктивної дійсності та нав'язування йому особливо-створеного сприйняття ситуації – як такої, що належить до певної концептуальної системи й реалізується за специфічною схемою. Ситуація, у якій відбувається навмисне руйнування психологічного балансу реципієнта шляхом маніпулювань продуцентом – це реалізація одного чи кількох сценаріїв розвитку комунікативної ситуації, обраної продуцентом свідомо.

У ситуації навмисного руйнування психологічної стабільності реципієнта продуцент з усіх можливих варіантів розвитку подій обирає найсприятливіші для реалізації своєї прагматичної, часто імпліцитної мети. В даному випадку адресат створює у певному значенні вигадану реальність, яка реалізується за допомогою вербальних та невербальних засобів як реальний стан речей, локалізований у часі й просторі. Продуцент, застосовуючи комунікативні засоби, навмисне обирає такі, що є найбільш ефективними у змодельованій ним ситуації. Яскравим прикладом такої ситуації є епізод із фільму *Blackway: (Lillian sees Richard Blackway at her door and shuts it close immediately)*.

Richard: Hi, Lillian...

Lillian (scared to death): F*ck you!!!

Richard (grinning): Say "f*ck you" again, one of these nights, I just might.

У зазначеній ситуації адресант реалізує вербальний компонент у вигляді інверсованої емфатичної конструкції та підсилює його невербальним компонентом (продуцент обирає тактику переслідування та залякування як найсприятливішу для реалізації своєї мети, яка на даній стадії з імпліцитної стає експліцитною).

Вербальні та невербальні компоненти комунікативної ситуації існують у часопросторі, набуваючи темпоральних характеристик. Але ці компоненти різною мірою підпадають під вплив властивостей часу. Н. Д. Арутюнова до комунікативно-релевантних темпоральних характеристик відносить лінійність, односпрямованість (незворотність), неперервність і рівномірність [6: 13]. Лінійність (або послідовність) притаманна лише вербальному компоненту (вербальні компоненти реалізуються один за одним). Невербальні компоненти можуть реалізуватись у множинному числі одночасно, тому лінійністю не характеризується. Нелінійність використання невербальних засобів комунікації з метою руйнування психологічної стабільності партнера спілкування виконує прагматичні функції та набувають комунікативного значення як підсилювальні елементи вербального компоненту.

Вибір засобів комунікації та маніпуляції ними обґрунтовується попередній прогнозуванням можливої реакції адресанта на основі ймовірного напрямку його міркувань у референтній ситуації спілкування. Маніпуляції вербальними та невербальними засобами функціонують у межах дискурсивної гри продуцента. При цьому комунікативно значущими є як вербальний, так і невербальний компоненти дискурсу, які існують не хаотично, а підпорядковуються адресатом певним правилам з метою поступового наростання емоційної напруги адресанта. Дискурсивна гра адресата у комунікативній ситуації спрямованій на навмисне порушення психологічної стабільності зумовлюється свідомим рішенням відмежувати свою поведінку від звичайної і прирівняти її до маніпулятивної поведінки з використанням таких комунікативних засобів, які уможливають реалізацію таких маніпуляцій.

Комунікативна ситуація, у якій розгортається дискурсивна гра продуцента спрямована на руйнацію психологічної рівноваги реципієнта, характеризується емоціогенністю – адресат своїми діями створює передумови для розпізнання його власних емоцій (зневага), що провокує вихід комунікативного партнера із психологічної рівноваги. Емоціогенність у референтній ситуації є первинною щодо емоційності, як категорійної ознаки комунікативної ситуації, позначеної руйнуванням психологічної стабільності адресанта: результат розвитку такої ситуації (стрес, конфлікт, роздратування) викликає в учасників комунікативної ситуації ряд емоцій, експліцитно або імпліцитно виражених.

У комунікативній ситуації руйнації психологічного балансу невербальні засоби є медіатором зв'язку базового домену емоцій і когнітивної моделі референтної ситуації як маркерів емоційного дейксису. Емоційний дейкис у досліджуваному типі комунікативної ситуації поєднує параметри інтенційності (намір викликати певні емоції у реципієнта), модальності (характеризується різними видами пережитих емоцій), спрямованості (адресованість емоційного реагування) та тональності (оцінка емоцій учасником комунікативної ситуації як негативної \ позитивної). Зазначені параметри емоційного дейксису експлікуються у дискурсі вербально і невербально.

Дискурсивна гра адресата, дії якого свідомо спрямовані на руйнацію психологічного балансу комунікативного партнера, реалізується в комунікації вторинно до прийнятого рішення про здійснення маніпулятивних дій шляхом добору та поєднання вербальних і невербальних комунікативних засобів за емоціогенних обставин.

Невербальні засоби поведінки продуцента як компонент дискурсивної гри відрізняються потенціалом емоційної інформативності. Емоційний аспект ситуації спілкування з подальшим розгортанням порушеної психологічної рівноваги можна описати за допомогою термінології емоційного дейксісу як результат співвіднесення потреб продуцента, виражених через інтенційний параметр, із забезпеченням передумов для їхньої реалізації у конкретних комунікативних обставинах. Потреби виступають як емоції комуніканта і відповідають параметрам спрямованості, модальності та тональності. Емоційний дейксіс виконує регулятивну роль при взаємодії сталих та індивідуальних емоційних пресупозицій і представляє собою релевантний інструмент дослідження емоційного аспекту дискурсивної гри продуцента [7: 11]. Прикладом комунікативної ситуації розвитку емоційного дейксісу як результату недотягнених потреб є епізод із фільму *Blackway* (14:05–15:26):

Whizzer: What do you want with Scotty?

Lillian: This guy's been bothering me. He killed my cat. He trashed my [...] car. I need someone to help me talk to him, I don't know, threaten him, if that's what it takes. The name's Blackway.

Whizzer and his friends show the sign of silent understanding.

Whizzer: Did you tell sheriff Windgate about Blackway bothering you? [...] He'd say get another cat or leave the town.

Lillian (stubbornly): I am not living.

Whizzer (surprisedly): Why not?

Lillian (explicitly shocked): What is wrong with you people?!!! So, I will ask you one more time: where do I find Scotty?

Whizzer (indifferently shrugs his shoulders): I'm sorry, miss, Scotty's not here, and I can't help you.

Lillian (puzzled, living the place, knocking something over): Pathetic!

Емоції реципієнта (Ліліан) виступають як потреба у безпеці, яка, в свою чергу, виступає регулятором відбору та поєднання спеціальних вербальних та невербальних кодів суб'єктом. У даному випадку невербальний компонент несе більше смислове та емоційне навантаження і є вирішальним під час розкодування повідомлення реципієнтами. Значну роль у руйнації психологічної рівноваги реципієнта відіграє дискурсивна гра продуцента, яка у даному випадку актуалізується як відмова продуцентом у кооперації.

Адресант діє відповідно певних функціонально-комунікативних законів спілкування людей в межах комунікативної природи мови та організовує засоби мовного коду під час обміну інформацією таким чином, щоб здійснювати прямий вплив на адресата через особливі психічні, соціальні, когнітивні, культурні та інші чинники. Продуцент цілеспрямовано обирає спосіб реалізації своєї комунікативної мети у конкретній ситуації руйнації психологічної рівноваги реципієнта під час спілкування. Зразком даної комунікативної ситуації виступає сцена з фільму *Blackway* (7:55–8:15):

Sheriff: So, how long's Richard Blackway been bothering you?

Lillian: I think this goes way beyond "bothering" me.

Sheriff puts simply: Harassing.

Lillian: He attacked me last week, after work. [...] now he is everywhere I go.

Sheriff says indifferently: Well, it's a small town. You run into the same people...

Lillian (emotionally): No, no...he's following me... watching me. [...]

Sheriff: Well, my advice is to unload it (the house Lillian got after her mother's death) for whatever you can get for it and catch a bus back to whatever it was.

Lillian (astonished and shocked): Can't you do something? Call him in for questioning or something? I...(her voice raises) just get him to leave me alone. Give me a restraining order or something...

Sheriff (eyes down, in a low voice): It's not the way it works around here.

Lillian (puzzled, shocked): How do things work around here? You sit on your ass until he breaks into my house and does god knows what to me?

Sheriff is silent, looking away.

Lillian: F*ck it, whatever, I don't even know why I bothered.

Продуцент (шериф) доповнює вербальну картину комунікативної ситуації невербальним компонентом (знизування плечима, мовчання, уникання зорового контакту), що створює безпосередній вплив на психологічний баланс реципієнта (Ліліан) і призводить до використання адресатом табуованої лексики та особливих інтонаційних моделей, що свідчить про втрату психологічної рівноваги. У даному випадку руйнація психологічного балансу реципієнта відбувається за рахунок порушення продуцентом функціонально-комунікативних законів спілкування, які є характерними для комунікативної ситуації, що

розвивається між представником поліції та потерпілим: шериф відмовляється надати допомогу Ліліан обравши тактику мовчання та уникання зорового контакту.

Розширення поняття мовної особистості вимагає залучення невербального компоненту поняття дискурсивної особистості до кола лінгво-комунікативних досліджень. Концепція теорії дискурсу Е. Бенвеніста вводить у дискурс мовця як параметр серед умов, необхідних для висловлення. Створюючи повідомлення у вигляді звукової форми мовець одразу спрямовує його до іншої особи одночасно протиставляючи її собі незалежно від присутності цієї особи. Мовознавець зазначає, що висловлення *a priori* постулює імпліцитно або експліцитно виражену наявність співрозмовника. За допомогою висловлення реципієнт створює референцію з реальним світом і передає її продуценту, який, у свою чергу, отримує можливість установити власну прагматично злагоджену референцію, що дозволяє актуалізуватися процесу комунікації або спілкування [7: 312–314].

Поняття дискурсивної особистості ширше за поняття мовної особистості. Дискурсивна особистість включає мовну особистість, яка використовує мовний код та здатна трактувати інші семіотичні коди залежно від типу дискурсивних відношень, які притаманні конкретній комунікативній ситуації. Невербальний код є зв'язною ланкою між іншими семіотичними кодовими системами, який за своїм прагматичним потенціалом іноді прирівнюється вербальному коду. Дискурсивна особистість – це індивідуальна здатність мовної особистості гнучко рефлексувати на комунікативне середовище та сприймати мовні та немовні компоненти комунікативної ситуації як цілісність. Під час розвитку комунікативної ситуації дискурсивна особистість здатна вступати у різні дискурсивні відношення.

Дискурсивна особистість функціонує у комунікативному оточенні, що включає в себе комунікативних партнерів, навколишнє середовище та досвід. Комунікативне оточення справляє безпосередній вплив на розвиток комунікативної ситуації, у якій перебуває мовець тому, що кожний наступний акт відбувається з врахуванням досвіду усіх попередніх. Цей факт відіграє важливу роль у вивченні невербальних компонентів та їх функціонування в організації комунікативної природи. Цілісність комунікації напряму залежить від успішного розкодування імпліцитної інформації, що передається за допомогою невербальних засобів комунікації.

Вербальний та невербальний компоненти комунікації розглядаються в опозиції. Вербальні – це мовні засоби спілкування, а невербальні – це набір компонентів немовного характеру, що створюються в результаті фізичної моторно-вокалічної діяльності продуцента під час спілкування та мають функціонально-динамічний характер. Вони репрезентуються під час вербалізації діалогічного мовлення за допомогою вже існуючих або спеціально створених номінацій відображаючи комунікативно-функціональну природу невербального компоненту комунікації та принципи їх взаємодії з вербальними репліками комунікантів.

Залежно від ступеня автономності функціонування невербальних комунікативних компонентів виділяються мікро- та макрорівні взаємодії вербальних та невербальних компонентів комунікації у структурі діалогічного дискурсу. На макрорівні взаємодія вербальних та невербальних компонентів актуалізується в межах однієї репліки, де інформативне поле висловлення організується залежно від: 1) координації, коли вербальний і невербальний компоненти є рівноцінними стосовно інформативного потенціалу і є самостійно ідеально достатніми для збереження діалогічної цілісності; 2) субординації, коли вербальний і невербальний компоненти є рівноцінними стосовно інформативного потенціалу, але втрата або опущення одного компоненту призводить до викривлення змісту репліки і порушення цілісності діалогічного мовлення; 3) контрадикція, коли вербальний і невербальний компоненти є нерівноцінними і місять суперечливу інформацію, при цьому невербальна інформація є більш достовірною; 4) ідентифікація, коли невербальний компонент є інформативно сильніший і визначає інтенціональну спрямованість висловлення [8: 283–284].

Комбінування вербальних та невербальних компонентів комунікації за принципом ідентифікації вимагає від реципієнта додаткових зусиль та досвіду під час декодування кінетичних, проксемічних або просодичних компонентів вербального висловлення. За принципами координації та субординації вербальна та невербальні складові доповнюють одна одну, посилюють та пояснюють єдине значення, за принципом ідентифікації невербальний компонент є ключовим у наданні висловленню ілюктивної сили або прагматичного потенціалу пропозиції та успішного/невдалого розгортання комунікативної ситуації [9: 284].

Здійснений аналіз дозволяє зробити наступні **висновки**: комунікативна ситуація як лінгвосинергетичне середовище розвитку дискурсивної гри продуцента інтенційно-спрямованої на руйнацію психологічного балансу реципієнта характеризується здійсненням свідомого вибору та комбінування спеціальних комунікативних засобів мовцем. На нижчому рівні під час управління дискурсом комунікант оперує цілеспрямованими, мотиваційно-обумовленими мовленнєвими актами, тобто мовленнєвими діями. Вербальні та невербальні засоби у комунікативних актах, які утворюють комунікативну ситуацію навмисної руйнації психологічної рівноваги використовуються нерівномірно та поєднуються на мікро- та макрорівнях за визначеними принципами.

Перспективи подальшого дослідження полягають у більш детальному та глибокому аналізі принципів поєднання та взаємодії вербального та невербального компонентів у комунікативній ситуації інтенціонального порушення психологічної рівноваги адресата.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Сорокин Ю. А. Человек говорящий о его модусах и отношениях / Ю. А. Сорокин // Массовая культура на рубеже XX-XXI веков : Человек и его дискурс : [сб. науч. тр]. – М. : Азбуковник, 2003. – С. 7–23.
2. Романенко Є. О. Теоретико-методологічна ідентифікація поняття комунікації у контексті сучасних дослідницьких підходів : [збірник наукових праць] / Є. О. Романенко. – 2012. – № 32 – С. 108–115.
3. Солощук Л. В. Принцип ідентифікаційної взаємодії вербальних та невербальних компонентів комунікації в англійському діалогічному дискурсі / Л. В. Солощук // Вісник ЖДУ. – 2006. – № 24. – С. 282–286.
4. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : напрями та проблеми : [підручник] / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2008. – 712 с.
5. Рибалко М.-М. О. Вербальний та невербальний аспекти дискурсивної поведінки обманника (на матеріалі сучасної англійської художньої прози) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук : спец. 10.02.04 / М.-М. О. Рибалко. – Київ, 2008. – 22 с.
6. Арутюнова Н. Д. Предложение и его смысл : Логико-семантические проблемы / Н. Д. Арутюнова. – АН СССР. Ин-т языкознания. – М.: Наука, 1976. – 383 с.
7. Бенвенист Э. Общая лингвистика : пер. с франц. / Э. Бенвенист. – М. : Едиториал УРСС, 2002. – 448 с.
8. Dijk van T.A. Discourse and Social Interaction / T. A. van Dijk. – L., 1997. – 342 p.

REFERENCES (TRASLATED & TRANSLITERATED)

1. Sorokin Yu. A. Chelovek govoriashchii o ego modusakh i otnosheniiakh [Person Speaking about the Modes and Relations] / Yu. A. Sorokin // Massovaiia kultura na rubezhe XX-XXI vekov [Mass Culture at the Turn of XX-XXI Centuries] : Chelovek i ego diskurs [Person and Discourse] : [zb. nauch. tr.]. – M. : Azbukovnik, 2003. – S. 7–23.
2. Romanenko Ye. O. Teoretyko-metodolohichna identyfikatsiia poniattia komunikatsii u konteksti suchasnykh doslidnytskykh pidhodiv [Theoretical and Methodological Identification of the Notion of Communication in the Modern Scientific Approaches Context] : [zbirnyk naukovykh prats'] / Ye. O. Romanenko. – 2012. – №32 – S. 108–115.
3. Soloshchuk L. V. Pryntsyyp idendyfikatsiinoi vziaemodii verbalnykh ta neverbalnykh komponentiv komunikatsii v anhlovovnomu dialohichnomu dyskursi [Identification Principle of Verbal and Nonverbal Components Interaction in English Dialogical Discourse] / L. V. Soloshchuk // Visnyk ZhDU [Zhytomur State University Journal]. – 2006. – № 24. – S. 282–286.
4. Selivanova O. O. Suchasna linhvistyka : napriamy ta problem [Modern Linguistics : Approaches and Problems] : [pidruchnyk] / O. O. Selivanova. – Poltava : Dovkilia-K, 2008. – 712 s.
5. Rybalko M.-M. O. Verbal'nyi ta neverbal'nyi aspekty dyskursyvnoi povedinky obmannyka (na materialii suchasnoi anhlovovnoi hudozhnoi prozy) [Verbal and Nonverbal Aspects of a Liar'S Discourse Behaviour (Based on Modern English Fiction)] : avtoref. dys. na zdobutia nauk. stupenia kand. nauk : spets. 10. 02. 04 / M.-M. Rybalko. – Kyiv, 2008. – 22 s.
6. Arutiunova N. D. Predlozheniie i ego smysl : Logiko-semanticheskie problemi [Sentence and Its Meaning : Logical and Semantic Problems] / AN SSSR. In-t yazykoznaniiia. – M. : Nauka, 1976. – 383 s.
7. Benvenist E. Obschaia lingvistika [General Linguistics] : per. s frants. – M. : Editorial URSS, 2002. – 448 s.
8. Dijk van T.A. Discourse and Social Interaction / T.A. van Dijk. – L., 1997. – 342 p.

Кондратюк И. Б. Взаимодействие вербальных и невербальных компонентов в коммуникативной ситуации интенсионального нарушения психологического баланса (на материале английских кинофильмов).

В статье проанализировано коммуникативную ситуацию умышленного нарушения психологического баланса реципиента продуцентом с точки зрения взаимодействия вербальных и невербальных компонентов. Рассмотрено онтологические характеристики коммуникативной ситуации психологического дисбаланса. Выявлено функционально-практическую роль вербального и невербального кодов у коммуникативной ситуации нарушения психологического равновесия коммуниканта. Представлены уровни взаимодействия вербального и невербального компонентов.

Ключевые слова: *коммуникация, коммуникативная ситуация, психологическое равновесие/баланс, вербальный компонент, невербальный компонент.*

Kondratiuk I. B. Verbal and Nonverbal Components Interaction in the Communicative Situation of Intentional Psychological Misbalance (Based at English Films).

At the present stage of modern Linguistics development many scientific studies are devoted to different aspects of communication such as: the very notion and concept of communication, structural constitutes of communication

process, links between communication and other sciences, etc. Nowadays it is commonly agreed that verbal and nonverbal communicative process components exist in immediate interaction, which has already been thoroughly analysed by linguists. Verbal and nonverbal components interaction in the communicative situation of intentional psychological imbalance development remains an open question that adds to the paper relevancy. The research deals with the communicative situation of intentional violation of recipient's psychological balance by speaker within the aspect of verbal and nonverbal components coordination and interaction. The author investigates the ontological characteristics of the particular communicative situation, analyzes functional and practical value of verbal and nonverbal codes and present levels of its interaction: micro and macro (subordination, coordination, identification and contradiction). The paper results show that the communicative situation as a linguistic and synergetic sphere of speaker's discourse activity intentionally directed at recipient's psychological imbalance development is featured with conscious selection and combination of specific communicative instruments by the speaker. The communicative situation's participant operates with object-oriented, motivated speaking acts or speaking actions. Verbal and nonverbal components in the communicative situation of psychological imbalance development are used unevenly and are combined at micro- and macrolevels according to established principles.

Key words: *communication, communicative situation, psychological balance, verbal component, nonverbal component.*